

La selecció de la semana

Alfons Cucó analitza les causes del ressorgiment del nacionalisme a l'antiga URSS

Tots els noms del nacionalisme

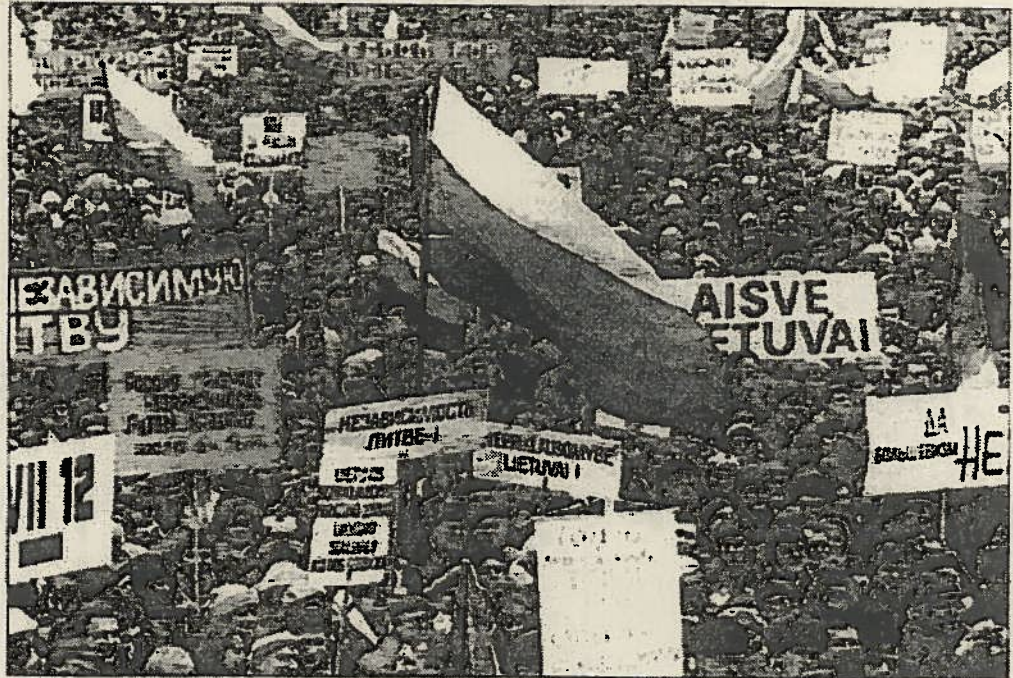
JULI CAPILLA

POSDATA

LEVANTE 28-5-99

Oberta

El despertar de las naciones.
Alfons Cucó.
Universitat de Valencia.
Valencia, 1999.

La repressió política explica el perquè del nacionalisme a l'antiga URSS. En la imatge, una manifestació per la independència de Lituània en 1990.

AP/V. YURCHENKO

ALFONS Cucó és catedràtic d'història contemporània de la Universitat de València. La seua trajectòria intel·lectual s'ha centrat en la qüestió nacional valenciana. Darrerament, però, i com a fruit d'una intensa activitat cívica i política al Cosell d'Europa i a la Unió Europea, ha ampliat les seues investigacions sobre el nacionalisme al context europeu amb obres cabdals com ara *Els confins d'Europa. Nacionalisme, geopolítica i drets humans a la Mediterrània oriental* (1997) o *El despertar de las naciones* publicada recentment per la Universitat de València.

A *El despertar de las naciones*, Alfons Cucó hi analitza, mitjançant un repàs històric ben documentat i detallat, quines són les causes que han provocat el ressorgiment de les diverses nacionalitats que havien estat soterrades durant el llarg període dictatorial de la Unió Soviètica. Per a Alfons Cucó, les causes que han provocat el despertar de les nacions a l'Europa de l'Est cal buscar-les en la forta repressió política i cultural que Rússia va exercir sobre les seues nacionalitats històriques. Una repressió especialment cruenta a les marques bàltiques (Estonia, Letònia i Lituània), els països del Caucas (Geòrgia, Armènia, Azerbaidjan), les repúbliques asiàtiques i Ucraïna. Aquesta repressió adoptà les més diverses i maca-

bres estratègies: matances i empresonaments indiscriminats; deportacions massives de contingents de població a territoris allunyats del país d'origen i prohibició explícita a retornar-hi; prohibició de l'edició i la distribució de llibres en llengua autòctona; imposició del rus com a única llengua de cultura i de l'ensenyament; distribució arbitrària de les fronteres entre les regions, de manera que es produïa una barreja caòtica entre pobles de procedència, cultura, llengua i religió diferents; promoció del secessionisme lingüístic entre comunitats de la mateixa parla; suport i privilegis concedits de manera capciosa a minories ètniques ubicades a dins de nacionalitats majors... Tot plegat, amb l'objectiu de diluir la presumible potencialitat separatista de les nacions sotmeses al jou soviètic. Un objectiu que, tot i no complir-se tal i com preveïen els capítols del règim dictatorial, va provocar forts sentiments d'heterotòpia i enfrontaments

sagnants entre pobles que cohabitaven, sense conivència, en un mateix territori. Si a la repressió hi afegim la ferma personalitat i la memòria històrica d'alguns pobles capats, trobarem el perquè del despertar de les nacions de la Unió Soviètica.

En paraules de Gustau Muñoz, «pocs fenòmens socials i polítics de profunda transcendència han estat fins a tal punt malinterpretats, ignorats o deformats com el nacionalisme». La manipulació i satanització del nacionalisme ha vingut casualment de braç dels governs estatals. Segurament perquè hi han sabut veure, en els moviments nacionalistes perifèrics, una greu amenaça per a l'establishment d'uns imperis-estats —el cas de l'URSS n'és un exemple— que s'han mostrat radicalment rebecs a fer concessions davant les reiterades reclamacions legítimes de sobirania per part de les nacionalitats diferents a la cultura i la llengua nacionals oficials. El nacionalisme

perifèric, però, no és una doctrina ideològica que mire d'imposar-se a la cultura nacional oficial. Contràriament al nacionalisme d'Estat —i ho subratlle perquè hi quede ben clar—, que tracta d'estendre's i, per tant, d'eliminar les cultures autòctones divergents —ja siga mitjançant la violència explícita o bé a través dels més subtils i sibil·lins mètodes de tergiversació i malbaratament dels principis democràtics fonamentals—, el nacionalisme perifèric malda per recuperar la dignitat a partir de la revitalització de les tradicions culturals pròpies, unes tradicions que els caracteritzen de manera inequívoca com a pobles diferenciats. Al capdavant, la reiterada condemna i criminalització del nacionalisme perifèric procedeix, parafrasejant Joan Fuster, d'un altre nacionalisme, normalment estatal; amb la diferència, substancial, que aquell és estrictament defensiu i aquest tràgicament agressiu i expansionista. P